

Mr. sc. Vera Glasnović Gjoni*

STRAH OD KRIMINALITETA: OBILJEŽJA SPOLA I DOBI**

Strah od kriminaliteta aktualno je značajna stručna, znanstvena i politička tema. Može ga se definirati kao doživljaj pojedinca ili skupine koji predstavlja vjerovanja, percepciju ili emocije u odnosu prema kriminalitetu ili javnom redu, a koji ima negativan učinak na njihova osjećanja, razmišljanja ili ponašanja i kvalitetu njihovu življenja. Cilj ovog rada bio je utvrđivanje razine straha od kriminaliteta u analiziranom uzorku i utvrđivanje razlika s obzirom na spol i dob ispitanika. U istraživanju se koristio Van der Wurffov upitnik o strahu od kriminaliteta koji se koristio i u brojnim inozemnim istraživanjima. Uzorak ispitanika činila su 732 stanovnika Zagreba starija od 16 godina. U analizi se koristila deskriptivna analiza marginalnih frekvencija i hi-kvadrat test za utvrđivanje postojanja i kvalitete navedenih razlika. Dobiveni rezultati u suglasju su s brojnim inozemnim istraživanjima koja govore o većem strahu žena i starijih osoba od viktimizacije.

1. UVOD

Strah od kriminaliteta aktualno je značajna stručna, znanstvena i politička tema. Može ga se definirati kao doživljaj pojedinca ili skupine koji predstavlja vjerovanja, percepciju ili emocije u odnosu prema kriminalitetu ili javnom redu, a koji ima negativan učinak na njihova osjećanja, razmišljanja ili ponašanja i kvalitetu njihova življenja. Naravno, čim se govori o doživljaju, dopušta se postojanje diskrepancije između stupnja straha od kriminaliteta i stvarne utemeljenosti tog straha (prema službenim izvorima podataka o kriminalitetu i sigurnosnim studijama). No, bez obzira na rečeno, može se govoriti o pozitivnim i negativnim posljedicama straha od kriminaliteta. Pozitivna posljedica straha od kriminaliteta jest podizanje razine samozaštitnih ponašanja građana radi smanjenja rizika od viktimizacije. Negativne posljedice odnose se na pretjerivanja u samozaštitnim ponašanjima, ograničavanje životnog stila ponašanja,

* Mr. sc. Vera Glasnović Gjoni, sutkinja Općinskog suda u Puli

** Zahvaljujem doc. dr. sc. Irmu Kovčo Vukadin na korištenju podataka prikupljenih u okviru projekta *Strah od kriminaliteta* realiziranog na Visokoj policijskoj školi.

pogoršavanje kvalitete življenja i slično. Bez sumnje je strah od kriminaliteta prisutan u članova mnogih suvremenih društava. Tako Farrall i Gadd (2004) navode rezultate britanskog istraživanja kriminaliteta iz 1994. godine po kojima je 1/4 populacije bila "vrlo zabrinuta" zbog provala i silovanja. Mnogobrojne studije u Americi (Ditton, Farrall, 2000), Australiji (Grabosky, 1995) i Europi (Meško, Farrall, 2000; Pantazis, 2000; Garland, 2000) također potvrđuju postojanje straha od kriminaliteta.

Sva dosadašnja istraživanja straha od kriminaliteta potvrđuju postojanje određenih korelata toga straha. Najistraživaniji su spol, dob, iskustvo viktimizacije, socio-ekonomski status, medijska izloženost i čimbenici okoline. S obzirom na spol, uvriježeno je mišljenje da je u žena prisutan veći strah od viktimizacije. No, premda žene iskazuju veću razinu straha od kriminaliteta, muškarci su znatno češće žrtve kaznenih djela. Taj paradoks Grabosky (1995) djelomično objašnjava činjenicom da kaznena djela koja se čine na štetu žena (poput seksualnih delikata i obiteljskog nasilja) najviše i induciraju strah od viktimizacije. Tulloch je (2000) istraživao značenje dobnih razlika u strahu od kriminaliteta i navodi da je viši stupanj percipiranog rizika među mladim ljudima, posebice ženama, povezan s aktivnijim socijalnim životnim stilom koji uključuje veće korištenje javnog prostora. Premda se mnoge mlade žene suzdržavaju od samostalnog putovanja noću, postoji jači osjećaj micanja tih ograničenja kroz trenutačne obrambene strategije radije nego kroz izbjegavanje. Za mlade je ljude percepcija "opasnih drugih osoba" prilično jasna – u slučaju mladića riječ je o drugim mladićima iz drugih supkulturalnih skupina, a za djevojke je potencijalna "opasna osoba" bilo koji nepoznati muškarac, no u konstruiranju "opasne osobe" one traže znakove devijantnosti koji daju značenje tom riziku. Killias i Clerici (2000) u istraživanju provednom u Švicarskoj također navode da spol ostaje značajan faktor straha od kriminaliteta, čak i nakon kontrole vulnerabilnosti (npr. nesposobnosti odgovora u situaciji tjelesnog napada).

Istraživani odnos straha od kriminaliteta i dobi uobičajeno pokazuje veću razinu straha od kriminaliteta u starijih osoba, što se objašnjava činjenicom smanjenja fizičkih sposobnosti i percipirane mogućnosti obrane od eventualnog napadača. No, strah od kriminaliteta razlikuje se i prema specifičnoj vrsti viktimizacije. Tako Kelley (1992; prema: Grabosky, 1995) navodi rezultate jednog australskog istraživanja po kojem se stariji ljudi znatno više plaše viktimizacije u vlastitom domu, dok se mladi ljudi plaše generalnog nasilja, vjerojatno zbog toga što ih stil života stavlja u rizične situacije. Tulloch (2000) u već spominjanom istraživanju navodi da se stariji ljudi percipiraju vulnerabilni kad putuju, posebice vlakom, i da je za starije ljude strah od viktimizacije posljedica njihova generalnog iskustva fizičke deteriorizacije.

Prethodno iskustvo viktimizacije, bez obzira na to je li riječ o neposrednom ili posrednom iskustvu (preko rodbine, prijatelja, znanaca) obično se vezuje uz povećani strah od kriminaliteta.

Postojeća istraživanja pokazuju obrnuto proporcionalan odnos između socio-ekonomskog statusa i straha od kriminaliteta; što je socio-ekonomski status viši, to je strah od kriminaliteta manji, i obrnuto. U objašnjenjima takve veze obično se navodi da si imućniji ljudi mogu priuštiti bolju sigurnost i da se rjeđe druže s ljudima koji ih mogu dovesti u rizične situacije.

Strah od kriminaliteta može se, u smislu povezanosti, dovoditi u vezu i s medijskom izloženosti kriminalitetu. Garland (2000) u tom smislu navodi kako medijsko prezentiranje kriminaliteta daje okvir - emocionalnu notu konzumentovu iskustvu kriminaliteta, i to zbog diktiranja strukture i vrijednosti samih medija, a ne fenomena koji predstavljaju. Selektivni prikazi stvarnih događaja i njihovo nerealistično dramatisiranje iskrivljuju percepciju problema u javnosti.

Čimbenici okoline također se u suvremenim istraživanjima dovode u vezu sa strahom od kriminaliteta. Tako Grabosky (1995) navodi da različiti fizički i socijalni aspekti susjedstva pokazuju povezanost sa strahom od kriminaliteta. Nedostatak socijalne kohezije (u smislu osjećaja da susjedi ne pomažu jedni drugima) značajan je čimbenik straha od kriminaliteta. Prisutnost socijalnih susjeda može pomoći u smanjenju tog straha. Osobe koje žive izvan velikih gradskih središta pokazuju manju razinu straha od kriminaliteta.

Navedeni korelati straha od kriminaliteta samo daju obris iznimnog značenja koji ova tema ima u suvremenoj znanstvenoj i stručnoj javnosti. O važnosti detektiranja i adekvatnog tretiranja straha od kriminaliteta koji postoji u građana govori i glavni tajnik UN-a (prema: Singer, Kovčo Vukadin i Cajner Mraović, 2002) koji navodi kako postoje pouzdani indikatori da kriminalitet u mnogim zemljama poprima šire razmjere i postaje "stvarna prijetnja društvenom i ekonomskom napretku, izobličuje nacionalne ciljeve, postavlja zapreke za njihovu realizaciju i sprječava optimalno korištenje nacionalnih resursa. Nesigurnost za život i imovinu zbog visoke stope kriminaliteta ili nedostatka prikladnih napora za njegovu kontrolu postavit će velike izravne i posredne troškove nacionalnoj ekonomiji i društvu u cjelini".

U tom kontekstu cilj je ovoga rada utvrđivanje razine straha od kriminaliteta u analiziranom uzorku i utvrđivanje razlika s obzirom na spol i dob ispitanika.

2. METODOLOŠKI OKVIR RADA

2.1. Instrumentarij

U istraživanju se koristi Van der Wurffov upitnik o strahu od kriminaliteta koji se koristio u inozemnim istraživanjima (Van der Wurff i sur., 1989; Meško, Farrall, 1999; Meško, Kovčo, 1999). Korišteni upitnik sastoji se od nekoliko sklopova varijabli: 1. opća socio-demografska obilježja (mjesto prebivališta, starost, spol, viktimizacija u protekloj godini, vrijeme boravka na posljednjoj

adresi, stambeni status, stupanj obrazovanja, zaposlenost, struktura domaćinstva), 2. samopercepcija ispitanika i njegova ponašanja (procjena brzine trčanja, sposobnost financijskog snalaženja, samoprocjena zdravstvenog stanja, frekventnost druženja s ljudima, frekventnost druženja sa susjedima, frekventnost posjeta prijatelja u susjedstvu, procjena opasnosti određenih krajeva), 3. obilježja socio-psihološkog modela straha od kriminaliteta (detaljnije pojašnjen u nastavku teksta) i 4. šest situacija s procjenom osjećaja sigurnosti odnosno nesigurnosti. Socio-psihološki model temelji se na pretpostavci da je strah od kriminaliteta povezan s četirima socio-psihološkim komponentama: atraktivnošću, lošom namjerom, moći i kriminalizirajućim prostorom.

ATRAKTIVNOST se odnosi na stupanj do kojeg ljudi percipiraju sebe i svoju imovinu kao atraktivnu metu ili žrtvu kriminalnih aktivnosti. Ona uključuje atribuciju karakteristike koju osoba daje sebi i svojoj imovini. Npr. netko se može posebno osjećati hodajući ulicom s velikim iznosom novca. Drugi je primjer strah od provale koju mogu imati osobe koje kod kuće imaju vrijednosti.

LOŠA NAMJERA odnosi se na ulogu počinitelja. Ona je definirana stupnjem do kojeg osoba pripisuje kriminalne namjere drugoj osobi ili nekoj skupini. Tako se npr. netko može uplašiti od džeparenja kad vidi Rome ili može osjetiti strah kao rezultat osjećaja da je društvo u moralnoj krizi i uvjerenja da je današnja mladež spremna počinuti i ubojstvo za određeni iznos novca.

MOĆ se odnosi na stupanj samopouzdanja i osjećaja kontrole koji osoba ima prema mogućoj prijetnji ili napadu. Riječ je o dva povezana subfaktora: o vlastitoj moći i o moći drugoga. Prva se odnosi na osobito povjerenje u vlastitu učinkovitost. To se ne mora izravno odnositi na opasnost od kriminaliteta. Osjećaji samopouzdanja, kontrole i pouzdanja u sučeljavanju s izazovima života bit će generalizirani i voditi prema smanjenju osjetljivosti prema osjećaju prijetnje. Bilo što može pridonositi osobnom osjećaju vlastite moći – od dobrih odnosa u obitelji do optimističnog temperamenta.

Moć drugih odnosi se na karakteristike koje se pridaju potencijalnim počiniteljima, kao što su snaga, agilnost, potencijali i opća sposobnost počinjenja kaznenih djela. Usporedba vlastite snage sa snagom druge osobe određuje suočava li se osoba s tom drugom osobom sa samopouzdanjem. Stoga ideja da najniži lopov hoda s pištoljem može dovesti do osjećaja nemira ili straha.

KRIMINALIZIRAJUĆI PROSTOR posljednja je komponenta. Prva komponenta odnosi se na nepotencijalnu žrtvu, druga na potencijalnog počinitelja, treća na žrtvu i počinitelja, a posljednja se odnosi na situaciju u kojoj se kazneno djelo može dogoditi. Naglasak je na karakteristikama mjesta, vremena i prisutnosti drugih. Riječ je o pitanju do kojeg je stupnja situacija pogodna za izvršenje kaznenog djela u očima potencijalne žrtve.

Kriminalizirajuća situacija može, na primjer, uključivati hodanje noću slabo osvijetljenim područjem ili kroz šumski predio. Procjena bilo koje situacije varira od pojedinca do pojedinca.

2.2. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čine stanovnici grada Zagreba stariji od 16 godina odabrani metodom prigodnog uzorka. Anketiranje su proveli tijekom 2002. godine u tu svrhu educirani anketari.

2.3. Metode obrade podataka

Za svrhu ovog rada korištena je deskriptivna analiza marginalnih frekvencija analiziranog uzorka i hi–kvadrat test za utvrđivanje postojanja i kvalitete razlika u varijablama socio-psihološkog modela straha od kriminaliteta i ponuđenim situacijama za procjenu stupnja ugroženosti s obzirom na spol i dob ispitanika.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Iz tablice 1 vidi se da su ispitanici analiziranog uzorka pretežno mlade dobi (63,8% mlađi od 20 godina), podjednakog spolnog omjera (44% muškaraca, 56% žena), dominantno srednjoškolskog obrazovanja (80,5%), vlasničkog stambenog statusa (78,8%), duljeg boravka na posljednjoj adresi (68,2% na posljednjoj adresi živi dulje od 11 godina), karakterizira ih život s obitelji (96,3%) i donekle ravnomjerna distribucija financijske sposobnosti (34,3% niska financijska sposobnost, 24,2% prosječna i 41,5% visoka).

Podaci iz tablice 2 pokazuju da je svega 7,5% ispitanog uzorka u protekloj godini bilo viktimizirano nekim oblikom delinkventnog ponašanja (oštećenje privatne stvari, krađa i slično). Vlastitu sposobnost trčanja ispitanici ocjenjuju prosječnom (42,3%) i izvrsnom (41%); vlastito zdravlje u najvećem broju slučajeva ocjenjuju izvrsnim (75,5%); svega nešto više od polovine ispitanika često komunicira sa susjedima (59,7%) i podjednak broj ispitanika (58,5%) posjećuje prijatelje u susjedstvu. U kontekstu ponašanja i procjene rizika iz iste se tablice vidi da relativno najveći broj ispitanika često hoda noću sam (43,6%), premda je (s obzirom na dominantno mladu dob ispitanika) zanimljiv podatak po kojem čak 30,5% ispitanika ne hoda noću sam. S obzirom na procjenu rizičnosti određenih lokacija, ispitanici opasnim percipiraju u najvećem broju slučajeva kuće (65,2%) te šume (56,1%), dok se trgovine ne percipiraju kao opasna mjesta (6,8%).

Tablica 3 pokazuje obilježja socio-psihološkog modela straha od kriminaliteta u promatranom uzorku. Vidi se da ispitanici analiziranog uzorka ne percipiraju sebe kao mete viktimizacije u značajnijem opsegu (29% ispitanika misli da loši ljudi ugrožavaju njih i njihovo vlasništvo i 16,8% ispitanika smatra da su ljudi ljubomorni na njih). S obzirom na samopercepciju, vidi se da gotovo 1/3

ispitanika misli da je sposobna savladati potencijalnog napadača, dok nešto više od 1/3 ispitanika to ne zna. Više od polovine ispitanika percipira vlastito ponašanje kao izbjegavajuće u slučaju prepirki (50,4%). S obzirom na percepciju drugih ljudi, vidi se svojevrsno nepovjerenje – svega 13,7% ispitanika vjeruje osobama koje ne pozna, a 51,5% ispitanika ne vjeruje određenim ljudima iz svoje okoline. Percepcija kriminalizirajućeg prostora relativno je visoka – više od 1/3 ispitanika ponekad zamišlja da bi im netko mogao stati na put, a 27,5% ispitanika se, kad ide van, uvjeri da je put kojim ide siguran.

Tablica 4 sadržava rezultate procjene ugroženosti u ponuđenim situacijama za analizirani uzorak. Vidi se da se najveći stupanj ugroženosti iskazuje u onim situacijama u kojima se opisuju mogući “napadači”. Kao najugrožavajuća percipira se situacija 3 – čak 78,3% takvu situaciju percipira kao ugrožavajuću.

Tablica 5 pokazuje razlike u obilježjima socio-psihološkog modela u odnosu prema spolu ispitanika. Iz statističkih pokazatelja vidi se da je statistički značajna razlika utvrđena u čak 5 od ukupno 8 analiziranih varijabli, i to ovih: Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo (kod muških ispitanika postoji ujednačena distribucija podataka po ponuđenim kategorijama, dok su ispitanice u najvećem broju slučajeva neodlučne u odnosu na tu tvrdnju, a relativno najmanji broj njih slaže se s navedenom tvrdnjom), Mislim da sam sposoban savladati potencijalnog napadača (muškaraci znatno češće od žena smatraju da su sposobni svladati potencijalnog napadača), Obično izbjegavam prepirke (žene se znatno češće od muškaraca ne slažu s navedenom tvrdnjom), Kad idem kući, ponekad zamišljam da bi mi netko mogao stati na put (žene se znatno češće od muškaraca slažu s navedenom tvrdnjom), Kad idem nekamo van, uvjerim se da je put kojim idem siguran (muškaraci se znatno češće od žena ne slažu s navedenom tvrdnjom).

Tablica 6 sadržava podatke o utvrđenim razlikama po spolu u ponuđenim situacijama. U svim ponuđenim situacijama utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike s obzirom na spol ispitanika, i to tako da je svuda utvrđen znatno veći osjećaj ugroženosti ženskih ispitanika.

U sljedeće dvije tablice u relaciju su stavljena obilježja socio-psihološkog modela straha od viktimizacije i ponuđenih hipotetskih situacija s dobi ispitanika. Tako statistički pokazatelji sadržani u tablici 7 pokazuju postojanje statistički značajnih razlika u 4 od ukupno 8 analiziranih obilježja, i to: Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo (najmlađa i najstarija dobna skupina pokazuju znatno veću neodlučnost u odnosu na tu tvrdnju od drugih dobnih skupina, a dobna skupina od 40 do 59 godina iskazuje najveći stupanj slaganja s tom tvrdnjom); Mislim da sam sposoban savladati potencijalnog napadača (s porastom dobi pada stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom, s iznimkom najstarije dobne skupine), Obično izbjegavam prepirke (najveći stupanj slaganja s tom tvrdnjom iskazuju “srednje” dobne skupine – ona od 21 do 39 godina i ona od 40 do 59 godina (zanimljivo je da najstarija dobna skupina

blisko najmlađoj dobnoj skupini iskazuje neslaganje s tom tvrdnjom); Uglavnom vjerujem strancima (osobama koje ne poznajem) (sve dobne skupine najčešće se ne slažu s navedenom tvrdnjom, a zanimljivo je da najmlađa dobna skupina pokazuje znatno češće neslaganje s tom tvrdnjom od ostalih dobnih skupina).

U ponuđenim situacijama postojanje statistički značajnih razlika utvrđeno je u 4 od 6 ponuđenih, i to tako da se stupanj ugroženosti (s iznimkom variranja podataka u "srednjim" dobnim skupinama u prvoj ponuđenoj situaciji) povećava s porastom dobi ispitanika.

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj ovog rada bio je utvrđivanje razine straha od kriminaliteta u analiziranom uzorku i utvrđivanje razlika s obzirom na spol i dob ispitanika. U istraživanju se koristio Van der Wurffov upitnik o strahu od kriminaliteta koji se koristio i mnogim inozemnim istraživanjima. Uzorak ispitanika činila su 732 stanovnika Zagreba starijih od 16 godina. U analizi se koristila deskriptivna analiza marginalnih frekvencija i hi-kvadrat test za utvrđivanje postojanja i kvalitete navedenih razlika. Rezultati deskriptivne analize upućuju na sljedeće:

- ispitanici su pretežno osobe mlade dobi, podjednagog spolnog omjera, dominantno srednjoškolskog obrazovanja, vlasničkog stambenog statusa, duljeg boravka na posljednjoj adresi, karakterizira ih život s obitelji i donekle ravnomjerna financijska sposobnost;
- svega 7,5% njih u 2002. godini bilo je viktimizirano nekim oblikom delinkventnog ponašanja, vlastitu sposobnost trčanja ocjenjuju prosječnom i izvrsnom, vlastito zdravlje ocjenjuju izvrsnim, svega nešto više od polovine ispitanika često komunicira sa susjedima i posjećuje prijatelje u susjedstvu, najveći broj ispitanika često noću hoda sam, u smislu procjene rizičnosti određenih lokacija ističu se kuće i šume;
- ispitanici ne percipiraju sebe kao mete viktimizacije, gotovo 1/3 ispitanika smatra da je sposobna savladati potencijalnog napadača, većina ispitanika percipira vlastito ponašanje kao izbjegavajuće u slučaju prepirki, postoji određeno nepovjerenje u percepciji drugih ljudi, a percepcija kriminalizirajućeg prostora relativno je visoka.
- u ponuđenim situacijama kao najugrožavajuća percipira se situacija 3 (zabava).

Analiza postojanja razlika prema spolu ispitanika pokazuje sljedeće:

- u obilježjima socio-psihološkog modela utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike u 5 od ukupno 8 analiziranih obilježja, i to tako da je veća neodlučnost žena u tvrdnji: Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo; muškarci znatno češće od žena smatraju da su sposobni

savladati potencijalnog napadača; žene se znatno češće od muškaraca ne slažu s tvrdnjom o izbjegavanju prepirki; žene češće od muškaraca zamišljaju da bi im netko mogao stati na put te se, kad idu nekamo van, uvjere da je put kojim idu siguran;

- u svim ponuđenim situacijama pronađeno je postojanje statistički značajnih razlika s obzirom na spol ispitanika, i to tako da je veći osjećaj ugroženosti ženskih ispitanika.

Analiza postojanja razlika u odnosu prema dobi ispitanika pokazuje sljedeće:

- u obilježjima socio-psihološkog modela utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike u 4 od 8 analiziranih obilježja, i to tako da se sa tvrdnjom: Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo značajno više od drugih dobnih skupina slaže dobna skupina od 40 do 59 godina; s porastom dobi pada stupanj slaganja s percpecijom vlastite sposobnosti savladavanja potencijalnog napadača; prepirke češće izbjegavaju dobne skupine od 21 do 39 i od 40 do 59 godina; najmlađa dobna skupina pokazuje najmanji stupanj vjerovanja strancima (osobama koje ne poznaje);
- u analiziranim situacijama utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike u 4 od 6 ponuđenih situacija, i to tako da se osjećaj ugroženosti povećava s porastom dobi ispitanika.

Zaključno se može reći da su rezultati provedenog istraživanja sukladni rezultatima inozemnih istraživanja navedenih u uvodnom dijelu rada. Strah od kriminaliteta postaje sve vidljiviji u Hrvatskoj, no još nema značajnijeg, stručnog i znanstvenog interesa za tu temu.

LITERATURA

1. Ditton, J., Farrall, S. (eds.) (2000), *The Fear of Crime*. Aldershot: Ashgate.
2. Garland, D. (2000), *The Culture of High Crime Societies: Some Preconditions of Recent "Law and Order" Policies*. *British Journal of Criminology*, Vol. 40, No. 3: 347-75.
3. Grabosky, P. N. (1995), *Fear of Crime and Fear Reduction Strategies*. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, No. 44, Australian Institute of Criminology
4. Farrall, S., Gadd, D. (2004), *The Frequency of the Fear of Crime*. *British Journal of Criminology*, Vol. 44, No. 1:127-132.
5. Killias, M., Clerici, C. (2000), *Different Measures of Vulnerability and their Relation to Different Dimensions of Fear of Crime*, *British Journal of Criminology*, Vol. 40, No.3:437-50.
6. Meško, G., Farrall, S. (1999), *The Social Psychology of the Fear of Crime: A Comparison of Slovenian, Scottish and Dutch Local Crime Surveys*. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, vol. 35, br. 2:141-9.
7. Meško, G., Kovčo, I. (1999), *Strah pred kriminalitetom v Sloveniji in Hrvaški*. *Varstvoslovje*, vol. 1, br. 2: 26-30.
8. Pantazis, C. (2000), *Fear of Crime, Vulnerability and Poverty*, *British Journal of Criminology*, Vol. 40, No. 3:414-36.

9. Singer, M., Kovčo Vukadin, I., Cajner Mraović, I. (2002), *Kriminologija*. 2. izd., Zagreb: Globus
10. Tulloch, M. (2000), The Meaning of Age Differences in The Fear of Crime: Combining Quantitative and Qualitative Approaches. *British Journal of Criminology*, Vol. 40, No.3:451-67.
11. Van der Wurff, A., Van Staalduinen, L., Stringer, P. (1989), Fear of Crime in Residential Environments: Testing a Social Psychological Model. *Journal of Social Psychology*, Vol. 129, No.2: 141-60.

Summary

FEAR OF CRIME: GENDER AND AGE CHARACTERISTICS

Fear of crime is currently a major professional, scientific and political topic. It may be defined as the experience of an individual, or group, influenced by their beliefs, perceptions or emotions related to crime or public order, which has a negative impact on their feelings, thoughts or behaviours and the quality of their lives. The aim of this paper is to establish the degrees of fear of crime in the analysed sample and establish differences related to the respondents' gender and age. The survey was conducted using Van der Wurff's questionnaire on fear of crime, which has also been used in many foreign surveys. The sample consisted of 734 inhabitants of Zagreb older than 16. A descriptive analysis of marginal frequencies and a chi-square test was used to determine the existence and quality of the stated differences. The achieved results are in conformity with numerous foreign surveys showing a greater degree of fear of victimisation experienced by women and older people.

Tablica 1.

Obilježja uzorka

Dob	f	%
<20	467	63,8
21 - 39	168	23
40 - 59	83	11,3
60 >	14	1,9
Spol		
Muško	322	44
Žensko	410	56
Obrazovanje		
OŠ	11	1,5
SŠ	589	80,5
VŠS	42	5,7
VSS	90	12,3
Stambeni status		
Podstanar	155	21,2
Vlasnik	577	78,8
Boravak na posljednjoj adresi		
do 5 god.	151	20,6
6 – 10 god.	82	11,2
11 god. i više	499	68,2
S kim živi		
Sam	27	3,7
S obitelji	705	96,3
Financijska sposobnost		
Niska	251	34,3
Prosječna	177	24,2
Visoka	304	41,5

Tablica 2.

Socio-demografski model straha od kriminaliteta

Viktimizacija u protekloj godini		
	f	%
Ne	677	92,5
Da	55	7,5
Brzina trčanja		
Sporo	122	16,7
Prosječno	310	42,3
Brzo	300	41
Zdravlje u protekloj godini		
Loše	55	7,5
Prosječno	124	16,9
Izvršno	553	75,5
Komunikacija sa susjedima		
Nikada	128	17,5
Ponekad	167	22,8
Često	437	59,7
Posjeti prijateljima u susjedstvu		
Nikada	126	17,2
Ponekad	178	24,3
Često	428	58,5
Hodate li noću sami		
Nikada	223	30,5
Ponekad	190	26
Često	319	43,6
Kuće su nesigurna (opasna) područja		
Ne	255	34,8
Da	477	65,2
Trgovine su nesigurna (opasna) mjesta		
Ne	682	93,2
Da	50	6,8
Šume su nesigurne (opasna mjesta)		
Ne	321	43,9
Da	411	56,1

Tablica 3.

Socio-psihološki model straha od kriminaliteta

Varijabla	f	%
Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo.		
Slažem se	212	29,0
Neodlučan sam	278	38,0
Ne slažem se	242	33,1
Mislim da su ljudi ljubomorni na mene.		
Slažem se	123	16,8
Neodlučan sam	199	27,2
Ne slažem se	410	56,0
Mislim da sam sposoban savladati potencijalnog napadača.		
Slažem se	252	34,4
Neodlučan sam	274	37,4
Ne slažem se	206	28,1
Obično izbjegavam prepirke.		
Slažem se	369	50,4
Neodlučan sam	196	26,8
Ne slažem se	167	22,8
Uglavnom vjerujem strancima (osobama koje ne poznajem).		
Slažem se	100	13,7
Neodlučan sam	141	19,3
Ne slažem se	491	67,1
Određenim ljudima iz moje okoline ne vjerujem.		
Slažem se	377	51,5
Neodlučan sam	191	26,1
Ne slažem se	164	22,4
Kad idem kući, ponekad zamišljam da bi mi netko mogao stati na put.		
Slažem se	272	37,2
Neodlučan sam	189	25,8
Ne slažem se	271	37,0
Kad idem nekamo van, uvjerim se da je put kojim idem siguran.		
Slažem se	201	27,5
Neodlučan sam	189	25,8
Ne slažem se	342	46,7

Tablica 4.

Osjećaj ugroženosti (kako biste se ugroženo osjetili
 u sljedećim situacijama)

Situacija	f	%
Navečer ste sami kod kuće. Kasno je. Netko zvoni, a Vi ne očekujete nikoga.		
Ugroženo	131	17,9
Ne znam	236	32,2
Sigurno	365	49,9
Jedne večeri iznosite smeće van. Ugledate dva muškarca koji prolaze pored parkiranog automobila. Kad opaze da ih gledate, krenu prema Vama.		
Ugroženo	349	47,7
Ne znam	258	35,2
Sigurno	125	17,1
Pozvani ste na zabavu u naselje koje ne poznate dobro. Rano navečer odete tamo autobusom. Kad izađete iz autobusa, morate do mjesta zabave još neko vrijeme pješaćiti. Iznenada ustanovite da ste se izgubili i opazite da za Vama hoda skupina mladih koji govore neprijatne primjedbe o Vama.		
Ugroženo	573	78,3
Ne znam	112	15,3
Sigurno	47	6,4
Jedno popodne stojite na autobusnom – tramvajskom stajalištu i prilazi skupina 15-16 godišnjaka. Počnu lupati po staklu ploče s redom vožnje i pisati grafite.		
Ugroženo	205	28,0
Ne znam	245	33,5
Sigurno	282	38,5
Navečer idete van. Kad dođete do vrata, zazvoni telefon. Dignete sušalicu i predstavite se. Na drugoj strani nema odgovora, čujete samo nejednakomjerno disanje. Pitate tko je. Tada se telefonska veza prekine.		
Ugroženo	109	14,9
Ne znam	220	30,1
Sigurno	403	55,1
Na putu ste u gradu u kojem nikada niste bili. Rado biste telefonirali kući i poručili da ćete se kasno vratiti. Kako ne vidite telefonsku govornicu, idete u prvu gostionicu da od tamo telefonirate. Tamo se nalazi veća skupina motorista.		
Ugroženo	136	18,6
Ne znam	268	36,6
Sigurno	328	44,8

Tablica 5.

Varijabla	Kategorija	M	Ž	Statistika
Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo.	Slažem se	32,3	26,3	Pearson: 6,60 Značajnost: 0,037
	Neodlučan sam	32,9	42,0	
	Ne slažem se	34,8	31,7	
Mislim da su ljudi ljubomorni na mene.	Slažem se	14,0	19,0	Pearson: 4,21 Značajnost: 0,122
	Neodlučan sam	26,4	27,8	
	Ne slažem se	59,6	53,2	
Mislim da sam sposoban savladati potencijalnog napadača.	Slažem se	51,9	20,7	Pearson: 94,93 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	34,5	39,8	
	Ne slažem se	13,7	39,5	
Obično izbjegavam prepirke.	Slažem se	55,3	46,6	Pearson: 7,81 Značajnost: 0,020
	Neodlučan sam	26,4	27,1	
	Ne slažem se	18,3	26,3	
Uglavnom vjerujem strancima (osobama koje ne poznajem).	Slažem se	12,4	14,6	Pearson: 4,51 Značajnost: 0,105
	Neodlučan sam	22,7	16,6	
	Ne slažem se	64,9	68,8	
Određenim ljudima iz moje okoline ne vjerujem.	Slažem se	51,2	51,7	Pearson: 1,94 Značajnost: 0,379
	Neodlučan sam	24,2	27,6	
	Ne slažem se	24,5	20,7	
Kad idem kući, ponekad zamišljam da bi mi netko mogao stati na put.	Slažem se	24,5	47,1	Pearson: 46,22 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	26,7	25,1	
	Ne slažem se	48,8	27,8	
Kada idem nekamo van, uvjerim se da je put kojim idem siguran.	Slažem se	21,1	32,4	Pearson: 29,87 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	20,8	29,8	
	Ne slažem se	58,1	37,8	

Tablica 6.

Situacija	Kategorija	M	Ž	Statistika
Zvono	Ugroženo	6,5	26,8	Pearson: 78,17 Značajnost: 0,000
	Ne znam	27,0	36,3	
	Sigurno	66,5	36,8	
Automobil	Ugroženo	28,3	62,9	Pearson: 95,80 Značajnost: 0,000
	Ne znam	44,1	28,3	
	Sigurno	27,6	8,8	
Zabava	Ugroženo	73,9	81,7	Pearson: 7,67 Značajnost: 0,022
	Ne znam	17,4	13,7	
	Sigurno	8,7	4,6	
Stanica	Ugroženo	16,1	37,3	Pearson: 45,74 Značajnost: 0,000
	Ne znam	34,8	32,4	
	Sigurno	49,1	30,2	
Telefon	Ugroženo	7,5	20,7	Pearson: 30,05 Značajnost: 0,000
	Ne znam	28,6	31,2	
	Sigurno	64,0	48,0	
Kafić	Ugroženo	10,2	25,1	Pearson: 35,24 Značajnost: 0,000
	Ne znam	34,8	38,0	
	Sigurno	55,0	36,8	

Tablica 7.

Varijabla	Kategorija	16-20	21-39	40-59	60>	Statistika
Mislim da loši ljudi ugrožavaju mene i moje vlasništvo.	Slažem se	25,7	31,5	43,3	21,4	Pearson: 25,28 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	43,9	29,8	20,5	42,9	
	Ne slažem se	30,4	38,7	36,1	35,7	
Mislim da su ljudi ljubomorni na mene.	Slažem se	17,6	16,7	14,5	7,1	Pearson: 6,90 Značajnost: 0,330
	Neodlučan sam	28,9	24,4	20,5	42,9	
	Ne slažem se	53,5	58,9	65,1	50,0	
Mislim da sam sposoban savladati potencijalnog napadača.	Slažem se	39,0	30,4	18,1	28,6	Pearson: 26,65 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	38,1	36,9	36,1	28,6	
	Ne slažem se	22,9	32,7	45,8	42,9	
Obično izbjegavam prepirke.	Slažem se	43,3	64,3	62,7	50,0	Pearson: 32,56 Značajnost: 0,000
	Neodlučan sam	28,5	23,8	22,9	28,6	
	Ne slažem se	28,3	11,9	14,5	21,4	
Uglavnom vjerujem strancima (osobama koje ne poznajem).	Slažem se	11,6	13,1	25,3	21,4	Pearson: 14,20 Značajnost: 0,027
	Neodlučan sam	18,4	20,2	21,7	21,4	
	Ne slažem se	70,0	66,7	53,0	57,1	
Određenim ljudima iz moje okoline ne vjerujem.	Slažem se	51,2	56,5	47,0	28,6	Pearson: 12,30 Značajnost: 0,056
	Neodlučan sam	26,1	27,4	24,1	21,4	
	Ne slažem se	22,7	16,1	28,9	50,0	
Kad idem kući, ponekad zamišljam da bi mi netko mogao stati na put.	Slažem se	39,6	31,0	36,1	35,7	Pearson: 5,50 Značajnost: 0,481
	Neodlučan sam	24,6	26,8	28,9	35,7	
	Ne slažem se	35,8	42,3	34,9	28,6	
Kad idem nekamo van, uvjerim se da je put kojim idem siguran.	Slažem se	27,6	29,2	24,1	21,4	Pearson: 4,91 Značajnost: 0,554
	Neodlučan sam	23,6	28,6	31,3	35,7	
	Ne slažem se	48,8	42,3	44,6	42,9	

Tablica 8.

Situacija	Kategorija	16-20	21-39	40-59	60>	Statistika
Zvono	Ugroženo	13,1	26,8	21,7	50,0	Pearson: 28,70 Značajnost: 0,000
	Ne znam	33,6	31,0	31,3	7,1	
	Sigurno	53,3	42,3	47,0	42,9	
Automobil	Ugroženo	46,5	51,8	45,8	50,0	Pearson: 7,43 Značajnost: 0,283
	Ne znam	37,7	32,1	30,1	21,4	
	Sigurno	15,8	16,1	24,1	28,6	
Zabava	Ugroženo	80,7	74,4	74,7	64,3	Pearson: 10,65 Značajnost: 0,100
	Ne znam	13,1	19,6	19,3	14,3	
	Sigurno	6,2	6,0	6,0	21,4	
Stanica	Ugroženo	22,3	28,0	53,0	71,4	Pearson: 46,83 Značajnost: 0,000
	Ne znam	35,8	35,1	20,5	14,3	
	Sigurno	42,0	36,9	26,5	14,3	
Telefon	Ugroženo	10,1	22,0	24,1	35,7	Pearson: 27,57 Značajnost: 0,000
	Ne znam	31,3	26,2	30,1	35,7	
	Sigurno	58,7	51,8	45,8	28,6	
Kafić	Ugroženo	15,4	20,8	26,5	50,0	Pearson: 19,02 Značajnost: 0,004
	Ne znam	40,0	32,7	28,9	14,3	
	Sigurno	44,5	46,4	44,6	35,7	

